

KİTAP İNCELEMESİ

Prof. Dr. Öztekin TOSUN

Morris, Desmond: Çıplak Maymun.

Çeviren: Darıca, ENGİN, Sander Yayınları, İst. 1977, 295 sahife

Kitabın yazarının genç bir zooloji bilgini olduğu belirtilmektedir. Kitap (The Naked Ape) adı ile İngilterede 1967 yılında yayınlanmıştır. Sekiz bölüme ayrılmış olan kitabın her bölümü için bir kaynakça yanında, en sonunda da bütün kitap için kaynakça yer almıştır; bu yüzden, özellikle İngilizce bilenlerin konularda derinleşmesine de olanak sağlanmıştır. Kitabı, yazar dayandığı tez ve buna göre bazı suçları açıklaması bakımından incelemek istedik.

I — Yazarın dayandığı tez

Yazar, insanın geçmişi üzerine eğilerek bugünkü durumunu incelemektedir. İnsan hakkında daha objektif olabilmek için ona «Çıplak maymun» adını verdiğini ve hayvan tarafını belirtirken böylece etki altında kalmamak istediğini söylemektedir.

Yazar'a göre insan küçük bir böcek yiyici iken çıplak ve uzun bacaklı bir yaratıktı ve üşümek için toprak içine girerek yaşardı; sonra maymun benzeri bir böcek yiyici durumuna girdi, kuyruğuna dayanarak ve sıçrayarak yürürdü. Yavaş yavaş büyük bir maymun oldu; artık kolları ile ağaçlara asılıyordu; ormanda yaşamaktaydı.

Ormanların yavaş yavaş azalması karşısında maymunların bir kısmı ormanda kaldı; bunlar şempanzeler, goriller ve orangutanlar olarak zamanımıza uzandılar; maymunların bir kısmı ise azalan ormanları bırakıp düzlük yerlere çıktılar. İşte bu son tür maymunlar insanların atası oldular. Bu düzlük maymunları başlarda meyve yerlerken, yer değiştirdiklerinden et yeme zorunda da kaldılar. Böylece insanın meyve yiyicilikten, et yiyiciliğe dönüşmesi onda bir takım değişikliklerin gerçekleşmesine neden oldu.

Ormanda kalan maymunların özellikleri: doğal silâhlı, et yiyici, belli yeri yurdu olmayan, herkesin yiyeceğini kendisinin aradığı, eşlerin bu sırada erkeklerle birlikte bulunduğu, yavrusunun çabucak geliştiği, bu yüzden gözetime muhtaç olmadığı biçiminde özetlenebilir. Bu özellikler aileyi gerektirmemektedir.

Ormanı bırakıp düzlüğe çıkan maymunların yani sonradan insan olan maymunların özellikleri ise ormanda kalanlardan farklı olmuştur. Şöyle ki, bunlarda değişen koşullar nedeniyle beyin de gelişmiş, et yiyen yırtıcı hayvanlar arasında yaşama savaşına girişmiştir. Ormanda kalan maymundan değişik özellikleri şunlardır: yapay silâhlı olmuştur; et de yemektedir; yeri yurdu, yuvası belli olmuştur; erkekler ava birlikte çıkmakta, kadın yuvada kalmaktadır; yavrusu çok geç gelişmektedir; gözetime çok gereksinme duymaktadır. Bu özellikler yüzünden aile zorunlu olmuştur.

Yazarın meyve yiyici maymun ile insan biçimini alan soyu karşılaştırırken onun etoburluğa geçmesi üzerinde durduğu görülmektedir. İnsanda bir kısım özellikler meyve yiyicilik aşamasından kalmış, bir kısım özellikler ise etoburlardan sonradan edinilmiştir. Biz yazarın meyve yiyici maymunun 16 özelliğini belirttiğini, insanın bu eski özelliklerden 9 tanesini kaybettiğini, 4 tanesini olduğu gibi koruduğunu, iki tanesinde etoburlara doğru bir gelişme gösterdiğini, bir tanesinde biraz gerileme gösterdiğini saptadığımızı sanıyoruz.

Etoburlarla karşılaştırdığımızda eskisi gibi kalan özellikler şöyledir: işitme yine kuvvetsizdir; görme hareket edenden fazla hareketsiz ve renkli eşya bakımından etkilidir; koku alma zayıftır; tad alma duygusu çok gelişmiştir, şekerli maddeleri sever.

Etoburlarla karşılaştırdığımızda, eski maymun olan insanda gördüğümüz değişiklikler de şöyle sıralanabilir: önceden gün boyu yerken, artık bir kaç övün yemektir; yediğinin firesi çokken, azalmış ve pisliği kokar olduğundan bir sorun durumuna girmiştir; yiyecek stok etmezken, stokçuluğa başlamıştır; öldürücü kavgası yokken, belli bir yuva bölgesi edindiğinden bu kavgalar başlamıştır; ayrı ayrı yemlenirken, birlikte av başlamıştır; toplu ve dişi erkek birarada yaşarken, ayrı yuvalara bölünmüştür; yem bulma ve yeme bir tek aşama iken, avlama ve yeme iki ayrı aşama durumuna girmiştir.

Etoburlara doğru gelişmekle birlikte, bu gelişmenin pek az olduğu alanlar da vardır: eskiden tırmanma yeteneği çok fazla iken, bugün bu azalmıştır; eskiden çok hızlı koşamazken, bugün biraz koşabilmektedir; eskiden dar bir çevrede dolaşabilirken, bugün dolaşması az bir şey farketmiştir.

Yazar, bu değişikliklerin biyolojik nedenlere dayandığı kanısındadır; değişen çevrede hayatta kalmak için insan bedeni ve zekası da değişmek zorunda kalmıştır. Yazar bu fikrini şöyle vurgulamaktadır: «...uygarlığın toplumsal yapısına şekil veren, hayvanın (*yani insan denen hayvanın*) biyolojik niteliği olmuştur; yoksa, toplumsal yapı hayvanın biyolojisini etkilemiş değildir.» (sh. 94).

II — Yazarın suçluluğu açıklamasında tezini kullanması

Yazar toplumsal yapıyı biyolojiye dayatınca, suçlar da toplumsal yapı içinde olduğundan, acaba hangi suçları biyolojiye dayanarak açıklamıştır diye merak ettik. Bu suçların daha fazla cinsel suçlar olduğunu gördük. Yukarda ormandan çıkıp düz üğen inen maymunların yaşamak için geçirdiği değişikliklere değinmiştik. Bunlarda suçluluğu açıklamakta en fazla üzerinde durabileceğimiz yeni koşulların yuva kurmayı, belli bir eş sahibi olmayı yani aileyi gerektirmesidir. Yazar'a göre, aile etobur nite'iklerin ağır basması sonucu varılması gerekli zorunlu bir kurum olmuştur. İnsanın cinsel alanda etkisi altında kaldığı nitelikler meyve yiyici maymunluktan kalma ve fakat artık geçerli olmayan nitelikler (belli bir eş ile yetinmeme), etoburluktan gelen belli bir eş

ve yuva sahibi olma niteliğidir. İnsan cinsî bakımdan bütün öteki hayvanlardan daha faaldır ve de uygarlık, kalabalık bu faaliyeti tahrik edici etkilerle doludur. İnsan cinsel isteklerini bir tek eş ile gidermeye uygundur, fakat zaman zaman hem eski meyve yiyici maymunluğu dirilmekte, hem de uygarlığın etkileri onu bozalmaktadır.

1 — Cinsel suçların biyolojik temelleri

Zina, fücür, alenen hayasızca vaz'ı hareketler, kızlık bozma, fuhuş, irza tasaddi ve irza geçme, rontgencilik ve eşcinsellik gibi eylemleri yazar biyolojik temellere oturtarak açıklamaktadır. Bunlardan hangilerininin daha suç olmadan önce biyolojik kurallara aykırı düştüğünü araştırmaktadır.

A — Zina

Evli eşlerin başkaları ile cinsî ilişkide bulunmaları olarak kısaca tanımladığımız zina suçu, yazara göre maymunluktan çıkıp düzlüğe inerek yaşama savaşı veren insanın bu savaşını sürdürmesi için kurmaya mecbur kaldığı düzenin süregelmesi için yasaklanmak gerekmiştir. Maymunken kadın erkek gruplar biçiminde yaşarken, maymun erkek eşinin yanında olabiliyordu; fakat ormanı terkedip düzlüğe inen ve et yemeğe başlayan insan, erkeklerden kurulu avcı grupları yapıp avlanmak zorunda kalmıştır; eşi yavrusunu büyütme için inde veya mağarada kaldığından, erkeğin akli eş ve yavrularda oluyor, acaba ona başkaları da yaklaşıyor mu diye kaygulanıyordu. Bu kayguyu ortadan kaldırmanın en iyi yolu, eşin ona sadık kaldığına inanması idi; bu da eşin başkaları ile cinsel ilişki kurmamasının gerçekleştirilmesi ile sağlandı. İnsanın aşık olması (sh. 43), cinsel ilişkiye bütün öteki hayvanlardan daha fazla eğilim duyması, hep bu aile kurmasına yöneliktir. Demek ki, yasalar zina suçunu doğurmadan önce, doğa onu kurmuştur.

Yazar, kuralın başkaları ile çiftleşmemek biçiminde oluşmasına rağmen, insanın bazan maymunluktan kalma duyguların içine düşebildiğini ve eşinden başkasına kapılabildiğini de belirtmektedir. Ayrıca, bu düzen, erkeğin öteki erkeklerle birlikte ava gittiği ve dişinin bir çok yavruya bakmak zorunda kaldığı bir sistem

için iken, bugün bu sistem değişikliğe uğramıştır. Kadın da erkeklerle birlikte çalışma hayatına (eskiden bu av idi) katılmaktadır; öte yandan, yavru sayısı yapay yollardan sınırlandırılmaktadır. Bu durumda, hem öteki erkeklerle birlikte olmasının sağladığı kolaylık, hem de az çocuk olduğu için onlara verecek zamanın azalması nedeniyle, kadın başkaları ile cinsel ilişki kurmakta daha fazla olanağa sahip olmaktadır; aynı durum doğal olarak erkek için de vardır. Böylece çiftin her iki üyesi de zaman zaman ciddi sınav karşısında kalmaktadır; bazan bu sınav başarı ile atlatılmakta, bazan ise aile göçmektedir (sh. 103). Çoğu zaman çift dış ilişkileri sona erdiğinden birlikte yaşamını sürdürmektedir.

B — *Fücur*

Yasamızda olmayan bu suç, evlenme yasağı olan yakın akrabalarla cinsel ilişkide bulunmak olarak tanımlanabilir. Yazar, maymunlarda bu ilişkilerin var olduğunu belirtmektedir; maymun, yavruları büyüdüğünde erkek yavruları yuvadan kovmakta ve kızları ile ilişkide bulunmaktadır. İnsan, maymunluktan çıkıp düzlüğe indikten ve ava gitmeye başladıktan sonra, böyle bir uygulamaya son vermek zorunda kalmıştır. Ava giderken arkasındakilerin aralarında cinsel ilişkide bulunacakları fikri olsaydı, böyle bir yaşamın yürütülmesi olanağı kalmıyacağı için, insan'arın yavrularının yetişkin duruma girmesi ile içlerinde yuvadan ayrılmak duygusu doğmaktadır demektedir yazar (sh. 91). Yazar, dışardan evlenme uygulaması olmasaydı insanın üreme sisteminin maymunlardan ayrılmıyacağını, öyle sürüp gideceğini söylemektedir.

C — *Alenen hayasızca vaz'ü hareketler*

İnsan, kendisinde en fazla cinsel kudret bulunan bir hayvandır; cinsel ilişki için zaman sınırlamasına bağlı değildir; cinsel ilişkisi en fazla uzayan bir yaratıktır. Birarada yaşamak için bu cinsellik etkilerinin olanaklar elverdikçe gizli kalması gerekmektedir. Bu yüzden cinsel faaliyetler konusunda gizlilik kavramı korunmak gerekmiştir. Cinsel organları gizli bir bölge sayılmış, bunları kullanmak da gizlilik gerektirmiştir. Öyle ki, bırakın cinsel organlarını göstermek, insan başkasına değmekten bile kaçın-

mıştır. Kalabalıkta başkalarına değdiğinde özür üstüne özür dilemesi de bundandır (sh. 96/97).

Bunun yanında, deşrj araçlarına başvurması da hep bu cinselliğin baskısındanandır. Süslenmek, dansetmek, v.s. hep bu baskıyı azaltmak içindir. Durum bu olunca, alenen hayasızca vaz'ü hareketlerin cezalandırılmasından vazgeçmesi olamazdı.

Ç — Kızlık bozma

Yazar, hep devamlı bir aile kurma zorunluğu üzerinde durmakta ve bu yüzden, adeta doğanın da insana yardımcı olduğunu düşünmektedir. Ailenin devamlı olması için eşlerin birbirine uygunluğu gerekmektedir; bu uygunluk ise bunların denemesi sonucu ortaya çıkacaktır. Bu deneme erkek ve kızın yakınlaşması sayesinde olacaktır; yalnız, bu sırada erkek daima ileri gitmeye çalışacak, aile kurmasa da cinsel ilişki gerçekleşebilecektir. Bunu karşı kıza yardımcı olmak için doğa kızlık zararını koymuştur; kız bu yüzden ilk ilişkide can acısı duyduğundan tam bir uygunluk olmadan kendisini bırakamaz duruma sokulmuştur (sh. 92).

D — Eşcinsellik

Bu eylem bizde suç değildir; ama suç sayıldığı ülkeler de vardır. Bizde ancak askerî ceza kanununda böyle bir suça rastlanmaktadır. Yazar'a göre, bu eylem yani aynı cinsten kişilerin cinsel ilişkide bulunması, doğaya tam yabancı değildir; biyolojik anlamda anormal bir yanı yoktur (sh. 105), hayvanlarda rastlanmaktadır. Kuvvetli maymunlar zayıflarla böyle bir ilişkiye girişmektedir; kuşlar, çiftleşme süreleri çok sınırlı olduğundan, karşı cinsten bir eş bulamadıkları zaman buldukları aynı cinsten kuşlarla eşcinsel ilişki kurmak zorunda kalmaktadırlar. (sh. 105 ve 109).

F — Röntgencilik ve müstehçen yayın suçu

Yazar, röntgenciligi biyolojik açıdan anormal karşılamaktadır. Ona göre, cinsel ilişkide bulunanları seyretmek, hayvanlarda bir tatmin aracı değilken, insanlarda çiftleşme olanağına yol açmadan bir tatmin aracı olmaktadır; cinsel merakımızı gidermek-

tedir (sh. 104). Cinsel ilişkinin gizliliği kavramını ihlâl ettiğinden cezalandırılmış olsa gerektir diye bir sonuca varması beklenirdi yazarın; fakat o böyle bir sonuca açıkça gitmiş görünmemektedir.

Yazar, röntgencilik isteğini karşılamak için büyük bir sanayi kurulduğundan söz etmektedir; artistlerin aktörlerin sevişme sahneleri oynamakla bu duygularımıza hitap ettiklerini belirtmektedir; ona göre, hepimiz röntgenciyizdir; televizyon, radyo, sinema, tiyatro, dergi, roman hep bizim bu seyretme gereksinmemizi karşılamaktadır (sh. 104). Yazar, bu sayede, çiftin başkaları ile cinsel ilişkide bulunma eğiliminin zayıfladığını ve ailenin de kurulduğunu düşünmektedir (sh. 103).

G — *Irza geçme, irza tasaddi ve fuhuş*

Yazar, insanlar arasında cinsî ilişki gerçekleşmeden 12 aşama bulunduğunu belirtmektedir. Bu konu üzerinde bir başka kitabı olan «Sevmek dokunmaktır» adını taşıyan yapıtında durmaktadır. Bu aşamalar kısaca: Göz bedene, Göz göze, Ses sese, El ele, Kol omuza, Kol bele, Ağız ağıza, El başa, El bedene, Ağız göğse, Eller cinsel organlara, cinsel organ cinsel organa biçiminde adlandırılmıştır (a.g. kitap, sh. 86-91).

Bu aşamaların olağanüstü kısaltılması irza geçmede karşımıza çıkmaktadır.

Irza geçme iki biçim göstermektedir: zor kullanarak çiftleşme biçimi ki, alelade irza geçmedir ve ekonomik irza geçme diyebileceğimiz fuhuş.

a) *Zor kullanarak çiftleşme*

Burada birinci aşamadan sonuncuya fiziksel olanaklar elverdiğince hızla geçilir; aradaki aşamalar ya az kullanılır veya hiç kullanılmaz. Erkek, «Göz bedene» temasını kurduktan sonra dişiye saldırır, bir an önce «Cinsel organ cinsel organa» ilişkiyi kurar. Irza geçmede çift kurma ve cinsel uyarı doğurma eksiktir (sh. 91). Sağlam bir aile kurmaya araç olmadığından normal değildir; suç olması nedeni budur.

b) *Ekonomik ırza geçiş*

Yazar, fuhuş yani bir çıkar karşılığı cinsel ilişkide bulunmakla ırza geçmeyi birbirine yakın bulmaktadır; fakat fuhuşta kaba kuvvetle ırza geçişteki kadar aşırı kısa yolun seçilmediğini belirtmektedir. Fuhuşta cinsel yakınlaşmanın oniki aşamasının çoğu atlanmaz; hatta ilk bakışta çiftlerin oniki basamağı teker teker uyguladıkları bile akla gelebilir. Ancak bunların çok zayıf olduğu görülür (a.g. kitap, sh. 94 ve d.).

Yazar, fuhuş durumunda işin çiftleşmede kaldığı düşüncesindedir; kur dönemi ile çiftleşme öncesi faaliyetler asgariye indirilmiştir. Bu yüzden aileye bir zarar vermesi düşünülemez (sh. 104/105). Böylece, yazar fuhşun aileyi sarsmadan eşlerin dışardakilerle cinsel ilişki kurma eğilimine olanak verdiğini kabul etmektedir.

2 — *Kumarın biyolojik temeli*

Kumar, ceza yasamızda yer alan bir kabahattir (CK. m. 567, 568). Yasa kumarı şöyle tanımlamıştır. Kumar, kazanç kasdile icra kılınıp, kâr ve zarar baht ve talihe bağlı bulunan oyunlardır. Kumarda beceri aracı olmamakta, şans aracı olmaktadır, diyebiliriz. Yazar, av ile kumar arasında paralellik görmektedir. Ona göre, avlanmanın başlıca özelliklerinden biri de büyük bir kumar olmasıdır. İlkel avlanma sporu gibi, kumar da bu yüzden erkek işidir (sh. 220). Demek ki, yazara göre, kumar ava gitme yerini tutmaktadır. Ama niye yasaklandığı konusu üzerinde durmamıştır.

3 — *Cebir suçlarının artmasının biyoloji ile açıklanması*

Yazar, nüfus artması üzerinde kitaplarının bir çok yerinde durmaktadır. Nüfus çoğaldığında, hayvanların hastalığa tutulduğunu, yavrularını öldürdüğünü, birbirlerini sakatladığını, davranışlarının anormal bir gelişme gösterdiğini belirtmektedir (sh. 112). Yazar, bir başka kitabında (İnsanat Bahçesi. Sander Yayınları, 1973) insanların nihayet kabile içinde yaşamak için yaratılmış olduğunu, daha kalabalık toplumların onlara uygun olmadığını belirtmektedir. Yazara göre, hayvanat bahçelerindeki tutsak

hayvanlar birlikte tutulduğunda birbirile ölümüne kapişmaktadır; halbuki serbest iken hiç bir zaman ölümüne kavga etmezler. İnsanlar da serbest hayatta munis iken, şehirlerin tutsaklığında vahşileşmektedir (a.g. kitap, sh. 24). Buna rağmen, yazar insanın nasıl olup da daha fazla azalmadığına şaşmakta ve bunu türümüzün akıl almaz yaratıcı gücüne bağlamaktadır (a.g. kitap, sh. 83). Buna rağmen, nüfus artışı önlenmediği veya öteki gezenler kolonileştirilmediği durumda, çok uzak olmayan bir gelecekte dünya yüzündeki bütün öteki canlıları yoketmemiz gerekecektir, demektedir (sh. 279). İnsanın kullandığı silâhlar nedeniyle sonucu görmediği için, sindirmekle yetinmediğine, bu yüzden de kitle halinde yoketmede öteki hayvanlardan çok ilerde olduğuna işaret etmektedir (sh. 201). Yazar, çareler ararken, silâhsızlanma, vatanseverlik duygularından arındırma üzerinde durmakta, fakat bunların biyolojik temelimize aykırı düştüğüne de dikkati çekmektedir. Spor gibi işlerle saldırganlığa çare bulunamayacağını, akıl yolundan da ümitli olmadığını anlatmaktadır; bir tek duygusal hareketin korkunç silâhları konuşturmaya yettiğini hatırlatmaktadır. Ona göre, şiddet hareketlerinin en etkili çaresi nüfusu azaltmaktır.

III — Sonuç

Yazar insan davranışlarında biyolojinin önemini belirtmekte ve biyolojinin toplumsal tanımladığı söylemektedir. Ona göre, çevre koşulları insan beyninin gelişmesinde birinci rolü oynamıştır. Ormandan çıkan maymun yaşamını sürdürmek için beynini geliştirmiş, ayaküstü durmuştur. Bu değişiklik onu avcılığa itmiş, yeme rejimini de değiştirmiştir. Avcılık uğraşı sonunda aile kavramı doğmuştur. Biyolojinin ekonomiyi saptadığı, ekonominin de toplumsal kurumların şöyle veya böyle olmasını, hiç olmazsa ana hatları ile, sağladığı anlatılmak istenmektedir. Bu son kurumların da kültürel etkenlerle aralarında ufak tefek farklılıklar göstermesi kabul edilmektedir.

Kitabın, hukukun biyolojik temelleri üzerinde düşünen kişiler için önemli bir kaynak olduğunu zannediyoruz.